

**УНІВЕРСИТЕТ
ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ**

**ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

**Матеріали Всеукраїнської науково-практичної
інтернет-конференції
(22 січня 2025 року)**

№ 104

Переяслав – 2025

УНІВЕРСИТЕТ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ
В ПЕРЕЯСЛАВІ

Рада молодих учених університету

Матеріали

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

**«ВІТЧИЗНЯНА НАУКА НА ЗЛАМІ ЕПОХ:
ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ»**

22 січня 2025 року

Вип. 104

Збірник наукових праць

Переяслав – 2025

УДК 001(477)«19/20»
ББК 72(4Укр)63
В 54

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції
«Вітчизняна наука на зламі епох: проблеми та перспективи розвитку»:
Зб. наук. праць. Переяслав, 2025. Вип. 104. 133 с.

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Коцур В. П. – доктор історичних наук, професор, академік НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Воловик Л. М. – кандидат географічних наук, доцент

Євтушенко Н. М. – кандидат економічних наук, доцент

Кикоть С. М. – кандидат історичних наук (відповідальний секретар)

Носаченко В. М. – кандидат педагогічних наук, доцент

Руденко О. В. – кандидат психологічних наук, доцент

Склярєнко О. Б. – кандидат філологічних наук, доцент

Солопко І. О. – кандидат фізико-математичних наук, доцент

Юхименко Н. Ф. – кандидат філософських наук, доцент

Збірник матеріалів конференції вміщує результати наукових досліджень наукових співробітників, викладачів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів, студентів з актуальних проблем гуманітарних, природничих і технічних наук.

Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів і посилань несуть автори публікацій.

©Рада молодих учених університету
©Університет Григорія Сковороди
в Переяславі

УДК 94(477):930.1

*Наталія Соколова, Ігор Олексин
(Київ)*

МЕДАЛЬНІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА ЗА НАУКОВОГО КЕРІВНИЦТВА В. АНТОНОВИЧА

Статтю присвячено аналізу студентських наукових робіт, відзначених нагородами, написаних під керівництвом В. Антоновича. Визначено високий науковий рівень праць, підготовлених студентами історико-філологічного факультету Університету Св. Володимира.

Ключові слова: наукова робота, нагорода, медаль, науковий керівник, студент.

The article is devoted to the analysis of award-winning student research papers written under the guidance of V. Antonovych. The high scientific level of the works prepared by students of the Faculty of History and Philology of St. Volodymyr's University is determined.

Key words: research paper, award, medal, supervisor, student.

З моменту відкриття Університету Св. Володимира в Києві у закладі запроваджено традицію нагороджувати кращі наукові студентські роботи золотими та срібними медалями [19, с. 71]. 30 травня 1837 р. затверджено «Правила про призначення й розгляд задач і присудження встановлених за їх вирішення медалей», які чітко регламентували процес отримання нагород. Щорічно факультети мали можливість пропонувати теми для досліджень. В конкурсі могли брати участь студенти усіх років навчання. Після рецензування робіт професорсько-викладацьким складом, на урочистому засіданні оголошувались прізвища переможців [15, с. 145-148]. Впродовж тривалого періоду процедура нагородження зазнавала змін, а саме: запроваджувалась вимога про обов'язкове зберігання робіт в бібліотеці університету (1858 р.); право Ради університету самостійно визначати кількість конкурсних робіт між факультетами та дозвіл для студентів-медалістів на отримання кандидатського ступеня без подання дисертації (1863 р.); долучення до конкурсу вільних слухачів (1864 р.); переносились терміни написання робіт (1884 р., 1884 р., 1897 р.); встановлювалась додаткова премія імені М. Пирогова для одного з переможців із номіналом у 100 крб. (1901 р.).

Започаткування традиції нагородження кращих студентських наукових робіт медалями сприяло зацікавленості здобувачів у науковій роботі та дало змогу викладачам визначати талановитих дослідників для їх подальшої підготовки до наукової кар'єри.

В 1870 р. штатним доцентом на кафедрі російської історії Університету Св. Володимира призначено В. Антоновича. Наукові інтереси вченого охоплювали широке коло проблем із давньоруської історії, історії Великого князівства Литовського та Правобережної України XVI-XVIII ст. Переважна більшість робіт, запропонованих Володимиром Боніфатійовичем для конкурсу стосувалась історії окремих князівств Давньоруської епохи. Автори даних творів і склали київську документальну школу істориків України. Усі роботи, написані студентами, органічно пов'язані з дослідженнями вчителя, де основний акцент робився на соціальних процесах, а джерельною базою слугували актовий та літописний матеріал.

В жовтні 1871 р. В. Антонович запропонував тему конкурсної роботи «Княжіння Данила Галицького за руськими та іноземними звітками». Серед п'яти наданих творів визначились два переможці – М. Дашкевич (золота медаль) та П. Брянцев (срібна). Нажаль, не вдалось віднайти твір П. Брянцева, на відміну від роботи М. Дашкевича, опублікованої на сторінках періодичного університетського видання «Університетські вісті». Окрім, проблем боротьби князя Данила за владу, його протистояння з боярською опозицією,

зовнішньополітичного курсу правителя, автор значну увагу приділяє проблемі існування Болохівської землі. На відміну від пануючих думок в тогочасній історіографії, які відкидали факт існування Болохівської землі (Д. Зубрицький, С. Шараневич), М. Дашкевич не лише довів існування краю, а і окреслив кордони та правовий статус. В подальшому автор неодноразово повертатиметься до вивчення даної проблеми [7; 8]. Науковий керівник високо оцінив твір Миколи Павловича, зазначив, що цей твір займає перше місце серед інших російських історичних праць, що стосуються історії Галицької Русі за самостійністю поглядів та розробці джерел [12, арк. 1]. Подальша доля М. Дашкевича пов'язана з Київським університетом, де він займався викладацькою діяльністю впродовж 30 років.

В 1880 р. під керівництвом В. Антоновича написано дві роботи, відзначені золотими медалями, на тему: «Історія Сіверської землі до пол. XIV ст.». Робота Д. Багалія отримала найбільш схвальний відгук від Володимира Боніфатійовича. Автор вагому увагу приділив політичній історії Сіверської землі та Чернігівського князівства, надав відомості про сам край і його населення. Однак, після виходу рецензії на даний твір І. Линниченка вибухнув скандал, де Д. Багалія звинуватили у плагіаті. Дмитро Іванович виправдовувався власною недбалістю, яка призвела до мішанини власних думок із виписками із монографій та літописів [3, с. 32]. Сучасний український дослідник О. Толочко пояснює цю ситуацію прагненням Д. Багалія швидше отримати магістерський ступінь, щоб зайняти вільне місце на кафедрі російської історії Харківського університету, адже його конкурентом на посаду виступав І. Линниченко [17, с. 95]. Не зважаючи на скандал, з якого розпочалась наукова кар'єра Д. Багалія, дослідник зміг поповнити плеяду видатних українських істориків.

Другим лауреатом став П. Голубовський, котрий в своїй роботі увагу приділив не лише політичній історії Сіверщини, а й економічному становищу краю та відносинам сіверян із Хазарським каганатом. В. Антонович позитивно оцінив твір, наголосив про добросовісно виконану роботу та здібностях автора, якому корисно продовжити наукову працю [1, с. 84]. Подальша доля Петра Васильовича буде пов'язана з викладацькою діяльністю в Університеті Св. Володимира.

В 1883 р. золотою медаллю нагороджено Н. Молчановського за роботу «Нарис відомостей про Подільську землю за літописами до 1434 р.». Нажаль, цей твір представляє собою зведення відомостей про край, а не аналітичне дослідження. Автор малопереконливо засвідчує проживання на Поділлі племен уличів та тиверців, а також переселення в X-XIII ст. іноземних племен печенігів, половців та чорних клобуків. Н. Молчановський через участь в студентських протестах не зміг залишитись в університеті і змушений був зайнятись чиновницькою роботою. Проте, не припинив писати і друкувати статті щодо українсько-шведських та українсько-англійських відносин у періодичних виданнях.

В 1886 р. нагороди отримали два учні В. Антоновича О. Андріяшев (золота медаль) та П. Іванов (срібна) за роботи на тему: «Нарис історії Волинської землі до кінця XIV ст.». Рецензент праці О. Андріяшева П. Голубовський відзначив III та IV розділи роботи, де студенту вдалось окреслити кордони Волинської землі [5, с. 15]. Звичайно, твір не позбавлений недоліків, а саме: відсутність інформації про внутрішній побут волинян; занадто стисла характеристика боярства, яке відіграло вагому роль в історії князівства; відірваність історії Волинського князівства від загальнооруської історії [5, с. 16-17]. Після закінчення університету Олександр Михайловичу вдалось поєднати кар'єру чиновника та історика-архівіста.

Робота П. Іванова отримала схвальний відгук від наукового керівника В. Антоновича, який відмітив сумлінну працю студента у вивченні джерел та літератури. Критично Володимир Боніфатійович віднісся лише до деяких ризикованих гіпотез та полемічний елемент VI розділу [2, с. 71]. Розгромну рецензію на твір П. Іванова опублікував ще один учень Володимира Боніфатійовича М. Довнар-Запольський, котрий зазначав, що самостійного у п. Іванова, окрім декількох великих промахів мало [10, с. 327]. Павло Андрійович після закінчення університету присвятив своє життя викладацькій діяльності в гімназіях Одеси та Миколаєва, також викладав українознавчі спецкурси в Новоросійському університеті.

Наступного року лауреатом конкурсу став М. Довнар-Запольський, який отримав золоту медаль за твір «Нарис історії кривичької та дреговичької земель до початку XIII ст.». Окрім географічного опису земель, автор подає інформацію про політичну історію кривичів та дреговичів, проте, виключно на базі літописних джерел, нехтуючи даними археології та етнології. Науковий керівник відмітив відсутність критичного аналізу деяких моментів при висвітленні політичної історії краю [11, с. 205]. Слід відзначити, що М. Довнар-Запольський першим в історіографії написав окрему роботу з історії Полоцької землі. Подальша діяльність Митрофана Вікторовича пов'язана з викладацькою діяльністю в Університеті Св. Володимира, де йому вдалось організувати власну наукову школу істориків, представниками якої були: Г. Максимович, О. Гневушев, П. Смирнов, В. Базилевич, В. Романовський та ін.

В 1890 р. золоту нагороду за роботу «Історія Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV століття» отримав М. Грушевський. Згодом Д. Багалій напише: «Це найвидатніша з обласних монографій, що вийшли зі школи В. Б. Антоновича» [4, с. 76]. Особливу увагу студент приділив причинам феодалної роздробленості Давньоруської держави. Він як і його вчитель, прибічник федеративної теорії розвитку Давньої Русі, наголошував, що основна причина роздробленості полягала в особливості політичного устрою кожного князівства, які і намагались отримати свободу від центру [6, с. 208-222]. В подальшому, Михайло Сергійович повністю відкине дану концепцію, визнаючи Давньоруську державу українською та висуне нову концепцію безперервного розвитку українського народу з давніх часів. Незважаючи на те, що частина концепцій, запропонована студентом (про відсутність князівської влади в Києві за часів панування монголо-татар, міграційні процеси на північ) не підтвердилась, вже в ті часи молодий дослідник демонструє свою обдарованість. Михайла Сергійовича Грушевського можна вважати одним з найвидатніших українських істориків кінця XIX – першої половини XX ст.

В 1894 р. золоту медаль за роботу «Нарис історії Полоцької землі до кінця XIV стол.» отримав В. Данилевич. Автор надав чудовий географічний опис краю, описав період колонізації регіону слов'янами, широко відтворив політичну історію Полоцької землі в період монголо-татарського та литовського панувань. В. Антонович в рецензії зазначив, що студент досяг більших успіхів, а ніж його попередники Беляєв, Турчинов та Довнар-Запольський [9, арк. 116]. В 1897 р. на сторінках «Журналу Міністерства народної освіти» з'явилась рецензія І. Тихомирова, де зазначалось: «до п. Данилевича ми не мали власне історію Полоцького князівства, і його книга являється таким чином першою спробою надати систематичну і повну картину історичного життя полочан» [16, с. 173]. Подальша доля Василя Юхимовича пов'язана з викладацькою діяльністю в Київському університеті.

В 1897 р. нагородами відзначено роботи В. Волк-Карачаєвського (золота медаль) та Г. Іванова (срібна) на тему: «Боротьба Польщі з козацтвом в другій половині XVII і початку XVIII ст.». Це єдина тема, запропонована В. Антоновичем як конкурсна, що виходила за межі тематики школи і не стосувалась історії окремих князівств Давньоруського періоду. В. Волк-Карачаєвський значну увагу приділи в періоду правління гетьмана П. Дорошенка та міграційним процесам на території України. Праця студента отримала схвальний відгук наукового керівника, незважаючи на недостатньо критичний підхід до джерел та інколи необ'єктивну характеристику історичних постатей. Подальша доля студента пов'язана з чиновницькою службою.

За відсутністю тексту праці другого лауреата Г. Іванова, уявлення про роботу можна отримати лише з відгуку В. Антоновича, який зазначив, що твір поступається попередньому в обсязі та розробці теми. Рецензент відмічає начитаність автора та живу мову [13, с. 64]. Нажаль, нам не вдалось прослідкувати подальшу долю Г. Іванова.

В 1899 р. переможцем визнано молодшого брата М. Грушевського Олександра. Його праця «Нарис історії Турово-Пінського князівства в X-XIII ст.» відзначена золотою медаллю. Робота виконана в дусі традицій школи В. Антоновича, де автор надає детальний географічний опис краю та політичну історію регіону. В. Антонович та С. Голубєв високо

оцінили старання студента, відзначив, що попри відсутність джерельної бази, автору вдалось створити цінну роботу з історії Турово-Пінського князівства [14, с.57-58; 18, с. 692]. Свою наукову кар'єру Олександр Сергійович пов'язав із філологією.

Отже, під керівництвом В. Антоновича студентами Університету Св. Володимира написана ціла низка наукових робіт, що відзначені золотими та срібними нагородами. Частина цих творів отримала схвальні відгуки від зовнішніх рецензентів і визнана кращими у дослідженні своєї тематики. Переважна більшість учнів Володимира Боніфатійовича поповнила плеяду видатних істориків другої половини XIX – першої половини XX ст.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович В. Б. Рецензии сочинений, представленных студентами на соискание наград медалями в 1879 году. *Университетские известия*. 1880. №4. С. 81-84.
2. Антонович В. Иванов П. Исторические судьбы Волынской земли с древнейших времен до конца XIV века. Одесса. 1895 г. *Киевская старина*. 1896. Т. 52. С. 69-71.
3. Багалей Д. Ответ И. Линниченко на критическую оценку книги «История Северной земли до пол. XIV ст.». *Записки Харьковского университета*. 1884. Кн. 2. 32 с.
4. Багалій Д. Нарис історії України на соціально-економічному ґрунті. *Історіографічний вступ і доба натурального господарства*. Київ, 1928. Т. 1. 391 с.
5. Голубовский П. Андрияшев. Очерк истории Волынской земли до конца XIV столетия. К. 1887. 232 с. *Киевская старина*. 1888. Т. 21. С. 12-17.
6. Грушевский М. История Киевской земли от смерти Ярослава до конца XIV столетия. Опыт исследования. *Университетские известия*. 1891. № 3.
7. Дашкевич Н. Болоховская земля и ее значение в русской истории. *Труды III Археологического съезда в Киеве*. Киев, 1876. Т. 2. С. 89-129.
8. Дашкевич Н. Еще разыскания о Болохове и болоховцах. *Университетские известия*. 1899. № 1. С. 1-63.
9. Державний архів м. Києва. Ф. 16. Оп. 465. Спр. 1051.
10. Довнар-Запольский М. В. П. А. Иванов. Исторические судьбы Волынской земли с древнейших времен до конца XIV века. Одесса. 1895 г. *Журнал Министерства народного просвещения*. 1896. Ч. СССIV. Отд. 2. С. 322-337.
11. Довнар-Запольский М. Очерк истории Кривичской и Дреговичской земель до конца XII столетия: книжные новости. *Журнал Министерства народного просвещения*. 1891. Ч. ССCLXXV. Отд.2.
12. Институт рукопису НБУВ. Ф.І. Спр. 1155.
13. Краткий отчет о состоянии и деятельности Императорского Университета св. Владимира в 1897 году, составленный деканом Историко-филологического факультета Т. Д. Флоринским. *Университетские известия*. 1898. № 3. С. 23-86.
14. Краткий отчет о состоянии и деятельности Императорского Университета св. Владимира в 1899 году. *Университетские известия*. 1900. № 4. С. 1-40.
15. Сборник действующих постановлений и распоряжений начальства по Университету св. Владимира и прочим Русским университетам, составленный секретарем Совета Виндингом. *Университетские известия*. 1872. № 7. С. 145-192.
16. Тихомиров И. В.Е. Данилевич. Очерк истории Полоцкой земли до конца XIV столетия. Киев, 1896. *Журнал Министерства народного просвещения*. 1897. Ч. СССXII. Отд. 2. С. 172-176.
17. Толочко О.П. Дві не зовсім академічні дискусії (І.А. Линниченко, Д.І. Багалій, М.С. Грушевський). *Український археографічний щорічник*. Київ, 1993. Вип. 2. С. 92-103.
18. Університет св. Володимира за доби Української Центральної ради та гетьманату Павла Скоропадського. Київ, 2001. Кн. 2.
19. Устав Императорского университета св. Владимира 25 декабря 1833 г. / З іменем Святого Володимира У 2 кн. / Упоряд. В. Короткий, В. Ульяновський. Київ, 1994. Кн.1. С. 65-75.

ЗМІСТ

БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Каріна Моложон

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ЕКОТЕРАПІЇ ЯК ЗАСІБ ПОКРАЩЕННЯ
ПСИХІЧНОГО ТА ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я: ТЕРАПЕВТИЧНІ
ВЛАСТИВОСТІ РОСЛИН У СУЧАСНИХ УМОВАХ УРБАНІЗАЦІЇ
ТА СТРЕСУ

3

ГЕОГРАФІЯ І ГЕОЛОГІЯ

Петро Войтків, Євген Іванов, Єгор Таратута

ВОДОГОСПОДАРСЬКЕ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В МЕЖАХ
СУДОВОВИЩНЯНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

12

ЕКОЛОГІЯ

Алла Радик

ЗЕЛЕНІ НАСАДЖЕННЯ ЯК ФАКТОР ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

16

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ

Євген Пліско, Ксенія Дружинська, Поліна Копилова

СТРУКТУРА І ЗМІСТ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

19

ЕКОНОМІКА

Олександр Несветов, Ангеліна Кошман, Анастасія Шадоріна

БОРЦІ ТА БІГ-МАК: ПОРІВНЯННЯ НАРОДНИХ ІНДЕКСІВ.
ЯКИЙ ІНДЕКС НАЙТОЧНИШЕ ВІДОБРАЖАЄ ІНФЛЯЦІЮ?

22

МЕНЕДЖМЕНТ І МАРКЕТИНГ

Наталія Глибовець

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ
УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ

27

ЖУРНАЛІСТИКА

Ірина Лиса

УКРАЇНСЬКИЙ КОМІКС ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТ НАЦІОНАЛЬНОГО
СВІТОГЛЯДУ: ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

31

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Назарій Масненко

ЕТНІЧНИЙ СКЛАД ТА ЧИСЕЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ
ЛІТИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОКРУГИ
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПЕРЕПИСУ НАСЕЛЕННЯ 1926 РОКУ)

36

Микола Скидан

ОСТЕРЩИНА НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

38

Наталія Соколова, Ігор Олексин

МЕДАЛЬНІ РОБОТИ СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ СВ. ВОЛОДИМИРА
ЗА НАУКОВОГО КЕРІВНИЦТВА В. АНТОНОВИЧА

41

Дарія Хоменко

ОХМАТІВСЬКИЙ ХОР І НАРОДНА ПІСНЯ:
СПАДОК ПОРФИРІЯ ДЕМУЦЬКОГО

45

Анатолій Щербина

З ІСТОРІЇ ВОЛОНТЕРСТВА ТА ПРАВОВИЙ СТАТУС ВОЛОНТЕРІВ

48